

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1111.

CHICAGO, ILL., 27. DECEMBRA, (DEC. 27,) 1928.

LETO—VOL. XXIII.

VSEBINA.

ČLANKI.

Nekoliko obletnega pregleda.
Revolucija proti klobukom, britju in razkritim ženskim obrazom.
Zakaj je socialistično gospodarstvo boljše od kapitalističnega?
Bolivija in njeni dolgovi.
Graft na Japonskem.
Spomeniki Masaryku.
"Radnik" in "krivi" oglasi.
Par besed o razvoju teatra (X., Ljubljana).
Petindvajsetletnica aeroplana.
Za štiri šunke — dosmrtna zaporna kazen.
Kedaj bo boljše za delavstvo.
Stroji izpodkopavajo delavstvu tla.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Božične slike v severni Minnesoti.
Razno iz Cuddyja.
Volitve odbora v klubu št. 1.
Molekovo predavanje v Detroitu o "Socialnih idealih".
Prihodnje zborovanje ohijske Konference JSZ. bo zelo važno.

"Ali more biti dober socialist dober katoličan in obratno?"
Slovenska delavska zadržna zveza v Clevelandu.
Dne 25. januarja bo predaval v klubu št. 1 Ivan Molek.
Veselica kluba št. 118 JSZ. v Canonsburgu.
Priredbe klubov J. S. Z.
Tiskovni fond za angl. prilogo "Proletarca".
Lista v podpore.
Kampanjski fond J. S. Z.
Agitatorji na delu.

DRAMA IN GLASBA

Molierjeva "Le Bourgeois Gentilhomme" bo naša prihodnja predstava v Chicagu.
Anton Šubelj bo pel 13. januarja na koncertu v San Franciscu.
Polnočni program na Silvestrovi zabavi kluba št. 1 JSZ.

RAZNO.

Pod spovednim pečatom, roman.
Naročnikom "Podlpe" v Ameriki.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovenska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtak. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates): United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 29th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

“Proletarec” ob Novem letu.

S PRIHODNJO ŠTEVILKO stopa “Proletarec” v štiriindvajseto leto. Za jugoslovanski list v Ameriki je to že prilična doba. Razen Proletarca je izmed jugoslovanskih listov, ki izhajajo 23 let ali več, samo še eden, ki ni nobenkrat menjal gospodarja, med vsemi pa je Proletarec edini, ki ni nobenkrat menjal svojih nazorov. Tu niso všteti listi, ki so bili ustanovljeni pozneje. Proletarec je eden najstarejših ameriških delavskih listov in drugi najstarejši jugoslovanski delavski list. Sicer jih je bilo veliko ustanovljenih pred njim, toda niso mogli premagati težkoč in so v teku let prenehali, mesto njih pa so se ustanovili novi, ali pa je nastala praznina. In na polju delavskega časopisja v Zedinjenih državah je poslednja leta silno veliko praznine.

Našim čitateljem ni potrebno naglašati pomen tega lista, bolj važno pa je, da spregovorimo nekoliko o njegovi bodočnosti. Boj za obstanek je bil doslej težak. Izgleda, da tudi v bodoče ne bo lahak. Vse ovire v prošlosti je premagal, in če mu bo krog naročnikov, sotrudnikov in agitatorjev ohranjen, jih bo premagal tudi v bodoče. Ampak to bi bilo življenje brez spremembe. Mi pa hočemo, da listu boj za obstanek olajšamo, in hočemo še marsikaj, kar je dosegljivo le s smotrenim delom.

“Proletarec” ne sme ostati samo to kar je. Če priznamo, da se vsaka živa stvar izpopolnjuje, tedaj mora ta resnica veljati tudi za glasilo JSZ. Izpopolnjevanje lista pa ne odvisi samo od urednika ter sotrudnikov, kajti vprašanje je tudi gospodarsko. Če primanjkuje gmotnih sredstev in je treba večino energije porabiti v prizadevanjih da se jih dobi, tedaj trpi duhovna stran dela. Namesto, da se bi uprava v prvi vrsti trudila, kako list izboljšati, koncentrira svoje delovanje v prizadevanjih, da ga ohrani.

Razveseljivo je, da je poslednje tedne mnogo naročnikov obnovilo naročnino, marsikdo ne da bi dobil opomin. Dobro znamenje je, da so tudi agitatorji agilnejši kot so bili prošlo poletje, in zato upamo, da bo število naročnikov pričelo zopet rasti.

Upanje samo na sebi nič ne zaleže. Treba je akcije, upe je treba spremeniti v dejstvo. Potrebno je, da dobi list več agitatorjev, in da naročniki, člani JSZ, ter somišljeniki z njimi sodelujejo.

V prihodnjem letu objavimo razne načrte za izboljšanje lista in za večjo agitacijo. Če jih uresničimo, bo rešen naš najtežji problem in na polju našega tiska bomo beležili nov uspeh.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1111.

CHICAGO, ILL., 27. DECEMBRA, (DEC. 27,) 1928.

LETO—VOL. XXIII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

NEKOLIKO OBLETNEGA PREGLEDA

DNE 1. JANUARJA pomaknemo letnico za eno naprej, kot običajno. V času to nič ne izpremeni, ampak mi potrebujemo mere in zato jo imamo tudi za čas. Novoletni dan je praznik, ki je enim ljudem več kot običajni praznik. Npr., razni ravnatelji, klerki in drugi, vposljeni na newyorškem Wall Streetu, ki je finančni ter borzni centrum Zedinjenih držav, dobe sto milijonov dolarjev bonusa. Po Hooverjevi izvolitvi so navalili na borzo špekulantje, ti so privabili za seboj tisoče in tisoče malih ljudi z "malimi vsotami" po nekaj tisočakov, deset in stotisočakov, delnice pa so šle kvišku kakor še nikdar poprej. Ljudje, ki so si jih nakupili, mnogi na kredit, so bogateli čez noč. Pa se je primerilo, kakor se vselej na borzi in pri špekulacijah sploh, da so delnice naglo padle, izpolnilo pa se je pri tem tudi staro pravilo, da velike ribe požirajo male. Veliki špekulantje in bogataši so še bogatejši, mali pa so ob premoženja. Sezona na Wall Streetu je bila tako "sijajna" v prešlih dveh mesecih, da so gospodje borzni močotci in finančniki sklenili svoje ljudi za naporno delo nagraditi, in dali jim bodo, kot omenjeno, sto milijonov. Delali so pridno in malo nagrade jim lahko privoščijo, ker gre iz vsot, ki so jih pustile v New Yorku "male ribe".

Profiti velikih korporacij v tem letu niso bili majhni. Kdor jih je deležen, lahko verjame v prosperiteto. Vodilni odborniki in ravnatelji korporacije General Motors dobe v nagrado za svoje vestno službovanje jahte po milijon dolarjev. Druge dajejo nagrade večinoma v gotovini. Profiti so veliki, in kot zatrjuje Hoover, ima ta dežela blagostanje, ki nima primere v zgodovini.

Vladajoči pravijo da smo ga vsi deležni, razen morda premogarjev in tekstilnih delavcev. Vzlic temu je bilo v ameriških mestih zaposljenih od novembra skozi do božiča tisoče ljudi, ki so apelirali na "blaga" srca, naj se s čimvečjim darom spomnijo ubogih — bodisi tuberkuloznih bednikov, bodisi otrok revežev, ki ne bodo imeli nič božičnega, če se jih ne spomnijo premožni — in pa tistih brezdomincev, ki so vsled brezposelnosti ali kakih drugih vzro-

kov brez sredstev in imajo božično kosilo le, če ga jim preskrbi Salvation Army ali kaka druga dobrodelna organizacija, ki navadno vzame zase največji del nabranih milodarov. V sliki prosperitete je nekaj zelo velikih lis, katere priznajo v tej sezoni miru, usmiljenja in krščanskega razpoloženja celo tisti, ki jih drugače taje.

V družinah ameriških premogarjev ter tekstilnih delavcev po vzhodu je bilo le malo božičnih daril. Njihove dividende so zapopadene v bedi, kajti tisoče jih je, ki žive v pomankanju. Država se zanje ne gane. Ljudstvo v prizadetih krajih trpi, ker nima in tudi ne pozna izhoda.

V Colombiji v Južni Ameriki je pred tedni zastavkalo tisoče delavcev, ki pridelujejo banana in razne druge sadeže tropičnih krajev. Zahtevali so večjo plačo, bolniško zavarovanje, zdravniško oskrbo v slučaju bolezni in boljše stanovanjske razmere. Delavci so domačini, gospodarji pa "ameriški interesi", med njimi United Fruit kompanija. Z delavci so postopali kakor s sužnji. Ko so se težaki opogumili in vprašali za svoje pravice, so jim oblasti odgovorile s silo še veliko bolj brutalno kakor npr. premogarjem v Pennsylvaniji. Delavce so izzivali, da so napravili nekoliko "škode", potem so jih nad sto ustrelili ter več sto ranili. Čete, ki morajo v takih slučajih protektirati "privatno lastnino", so na stavkarje otvorile ogenj, in kroglice so kosile vse od kraja. To se je zgodilo nekaj dni pred božičem. Dividende ameriških družb bodo vsled stavke nekoliko manjše, ampak stavkarji so ukročeni, kar mnogo pomeni za bodoče dividende . . . Sto, pet sto delavcev v Colombiji — kdo bi se brigal zanje, tudi če jih postrele! A bilo bi dobro za vse delavstvo, če bi se kdo pobrigal zanje. Ako bi bila Ameriška delavska federacija bolj DELAVSKA, bi nji spadala ta naloga.

Meseca marca dobi ta dežela novega predsednika. V administraciji ostane vse tako kakor pod sedanjim predsednikom, kajti Hoover je le nadaljevanje Coolidga. Progresivci še vedno premišljujejo, čemu so pometali svoje glasov-

ve "proč" Smithu in se posvetujejo, če ne bi bilo umestno poskusiti z novo progresivno stranko.

V socialistično stranko se naseljuje novo življenje, toda ne še povsod. Če bi napredovala meseca novembra v glasovih povsod tako kakor je v New Yorku, bi dobil Thomas precej nad milijon glasov.

Vprašanje "tretje" stranke je v tej deželi pereče, kajti demokratska stranka ni več stranka opozicije, ampak stranka, ki je po sestavi, programu in taktiki ter tudi korupciji enaka republikanski. A stranka resne, poštene opozicije je potrebna, in še bolj kot stranka opozicije samo radi opozicije je potrebna ljudska stranka s socialističnim programom. Taka stranka je še vedno le socialistična stranka. Druge "tretje" stranke ni, dasi je bilo v prošlem desetletju mnogo ustanovljenih.

Položaj v splošnem se po svetu od prošlega 1. januarja ni mnogo spremenil. Albanija je postala monarhija brez revolucije, ker jo je izvršil predsednik republike sam, legalno pod varstvom Italije. Določil si je \$100,000 letne plače, vsakemu članu "dinastije" pa še posebej \$20,000 na leto. Sedaj prireja gostije diplomatom držav, katere so ga že priznale za kralja, in če pa je v Albaniji "po starem".

Število mirovnih pogodb med deželami se je v teku leta pomnožilo, pomnožili pa so se tudi izdatki za militarizem; tudi vojne mornarice in armade so večje. Vsled tolikšne pripravljenosti za mir in "obrambo" zavlada tuptatam od časa do časa prav napeto vojno razpoloženje, kakor lani in predlanskem.

Slika pa ni popolnoma temna, kajti dober znak za človeštvo je, da socialistične stranke rastejo v moči in da si razvoj seka pota, ki vodijo v socializem.

"Srečno Novo leto!"

Kedaj bo boljše za delavstvo

Za delavstvo nastopi boljša doba, kadar večina spozna, da je napredek samo v razumu. Le razumno ljudstvo je sposobno razumno varovati svoje interese ter si pridobiti izboljšave. Če je ljudstvo nevedno, služi za podlago, na kateri sloni moč vladodržcev, ki imajo naravno tudi razum, toda ga ne rabijo v korist ljudstva, ampak zase. Kdor ima večjo moč, diktira, diktature pa so možne samo tedaj, če ljudstvo ni zrelo za demokracijo.

Delavci imajo vse pogoje, da si izvojujejo blagostanje, da odpravijo krivico izkoriščanja in izbrišejo bedo. Je pa pri tem treba izpolniti en predpogoj: Naučiti se morajo pravilno pojmovati, da je izhod iz sedanjih razmer v njih samih.

Revolucija proti klobukom, britju in razkritim ženskim obrazom

Afganistanski vladar Amanullah je potoval prošlo poletje s svojo gospo kraljico po Evropi, kjer je bil deležen sijajnih sprejemov, posebno v Londonu in Moskvi. Angleži so mu razkazali svoje bojne ladje, aeroplane, topove in strojne puške, da napravijo nanj zaželjeno impresijo, kajti Afganistan ima važno strateško pozicijo med Rusijo, Perzijo in Indijo. Ko je prišel Amanullah v Moskvo, so mu tudi Rusi pokazali svojo armado in še marsikaj, da ga uverijo o moči sovjetske unije. Še celo v Berlinu so potrošili za njegov slavnostni sprejem mnogo tisoč dolarjev — in Amanullahu se je vse to zelo dopadlo. Še nikoli ni bil toliko po svetu, še nikoli ni bil deležen tolikšnega pompa in bil predmet tolikšne pozornosti kakor sedaj.

Na povratku se je oglasil mimogrede tudi v Angori pri turškemu predsedniku Kemal, in ta mu je pravil o reformah, ki jih je uvedel po revoluciji. Doma je Amanullah gledal svoje podanike in videl razliko. Celo druge zaostale dežele napredujejo, le Afganistan je izjema. "Vedno žive enako," si je mislil, "od leta do leta, od roda do roda, nikoli nobene spremembe!" Pa je v svojem premišljevanju sklenil, da bo uvedel reforme, kakor jih je Kemal paša, kajti tudi Afganistan mora postati civilizirana dežela. Najprvo je reformiral svoj dvor, seveda kakor si reforme on tolmači. Afganistansko nošo je nadomestil z zapadno, torej s tako kakor jo imajo v Parizu, New Yorku, Berlinu ali v Towerju, Minn. Nabavil je tudi par aeroplanov ter strojnih pušk, v veri, da so to izborna sredstva proti upornikom, kajti zunanjih sovražnikov Afganistan sedaj nima. Potem je začel izdajati ukaze: Ženske morajo imeti razkrite obraze! Verni Mohamedovi sledbeniki so zastrmeli. "Ne, nikoli!" Prišel je drugi ukaz: Vsi moški morajo nositi klobuke namesto turbane! Izdal je naredbe tudi v premembi obleke za moške. Začel je siliti, da naj ženske opuste starodavno nošo ter si naavijo kratka krila — kajti tako zahteva zapadna civilizacija. In končno, moškimi je ukazal, da si obrijejo brade.

Bojeviti rodovi v hribih so se prvi zoperstavili naredbam, ki jih je izdal Amanullah pod vplivom "gjavrov", in začela se je revolucija, kakršne mladi vladar ni pričakoval. Duhovniki so ga razglasili za krivoverca, ki je udaril po Alahu in njegovem preroku, verni Afganistan pa tega ne dopusti! Uporniki so navalili na glavno mesto Kabul ne da bi si ostrigli in obrili brade. Ženske hodijo okrog z zakritimi obrazi, kakor zahteva vera prerokova, in turban se ni še umaknil klobuku. Amanullahovih strojnih pušk njegovi vojaki nočejo operirati.

Za reforme je treba več kakor ukazov. V Turčiji so jih sprejeli, ker je bilo zanje med novo generacijo, ki se je vojevala pod Kemalom proti sultanu v Carigradu in zaveznikom, ustvarjeno potrebno razpoloženje. Turčija je ločila cerkev od države, podvzela je korake, da odpravi pogubne verske tradicije, ki jo ovirajo v gospodarskem in kulturnem razvoju, odpravila je turban in razkrila ženskam obraze, ampak Turčija je v procesu revolucije ves čas po vojni, medtem ko je v Afganistanu vse tako kakor je bilo nekoč. Mnogo Turkov je študiralo v inozemstvu, mnogo jih je prišlo v kontakt z drugimi narodi, mnogi so potovali po svetu, afganistanski rodovi pa so vedno doma in nimajo nikake ambicije, da bi se "okužili" z zapadno civilizacijo. Celo njihov kralj ima le majhno izobrazbo, toda rad bi bil vladar vplivne dežele, pa je mislil, da jo bo zgradil, če začne z diktatorskimi ukazi trgati starodavne tradicije.

V teh uporih proti "reformam" imajo svoje prste vmes tudi intriganti zunanjih držav. Sovjetska Rusija dolži Anglijo, Angleži pa pravijo, da se Rusom vedno nekaj zdi, kar ni. Rusi pravijo da žele napredek Afganistana, v interesu Velike Britanije, oziroma njenega imperializma pa je, da ostane primitiven. Ampak to ne spremeni dejstva, da ima Amanullah z reformami zelo slabo srečo.

Afganistan je po obsegu večji kot Francija. Ima okrog 6.000.000 prebivalcev. Glavno mesto je Kabul; ima približno 100.000 stanovnikov. Vzlic svoji prostranosti je dežela brez železnic in dobrih cest. Največ tovara prenašajo kamele. Le par mest ima telefonsko zvezo. Industrije ni. Afganistan je torej zelo primitivna dežela, v kateri se nihče ne briga za radio, aeroplane, velike tovarne in take stvari.

Prebivalci so zadovoljni, če jih z novotarijami nihče ne nadleguje zato z brivskim poklicom v Afganistanu ne bo za enkrat nič. Tudi turban še ostane in klobučarske tovarne v zapadni Evropi ali v Ameriki ne bodo dobili iz Amanullahove države še dolgo nobenega večjega naročila.

Skrinja modrosti.

NO BEN DRUG POJAV v življenju narodov ne prikazuje tako določno sile vpliva in tradicije, kakor vojna. Noben razum tega ne prepereči. Milijoni ljudi izvršujejo tu z navdušenjem nekaj, kar sicer vsi spoznajo za neumno, gnusno, škodljivo, nevarno, uničujoče, zločinsko, podlo in nepotrebno, poznajo vse ugovore zdrave pameti, ki govore proti vojni, jih vedno ponavljajo, vendar — se vedno znova vojskujejo.—Lev N. Tolstoj.

Zakaj je socialistično gospodarstvo boljše od kapitalističnega?

Nemogoče je v kratkem sestavku podati vse razloge, ki podpirajo dejstvo, da je socialistično gospodarstvo boljše od kapitalističnega. Samo nekaj glavnih naj naštejemo.

Prvi argument nas vodi v bodočnost, ko bo cela ali vsaj velika večina zemeljske oble socialistično urejena. Ne bo več imperializma niti militarizma. Svetovna tržišča bodo urejena in ne bo se treba več vojevati zanje. V socialistični družbi bi bila svetovna vojna kot je bila zadnja nemogoča, ker ne bi bilo nikakih nasprotujočih si kapitalističnih sil. Saj vendar vemo, da se je zadnja svetovna vojna vodila le za nova tržišča, kjer bi kapitalistične sile lahko prodajale svoje izdelke in kupovale surovine. Kapitalistično gospodarstvo ni urejeno, radi konkurence vedno nastanejo boji. Brezglava produkcija vodi do nadprodukcije, to je: proizvaja se toliko blaga, da ga ne morejo prodati, ker je njihovo tržišče polno in ni več kupcev za blago. Polni trgi, polni magazini. Posledica: odpuščanje delavcev posameznih industrij ali pa — kapital gre iskat nova tržišča. Pri tem pa naleti na drugo kapitalistično silo, vname se vojna, vojna za nova tržišča. Ljudstvu govore fraze o "domovini", o "junaški smrti za domovino" — a v resnici jim gre le za svoj obstoj. — V socijalistični družbi tega ne more biti, ker ne more biti nikakih različnih, nasprotujočih se gospodarskih sil. Ne more biti ne imperijalizma ne militarizma, zvestega spremljevalca kapitalistične družbe. Če pomislimo, da trošijo današnje države za vzdrževanje vojske in njeno dobro oborožitev eno petino svojih izdatkov (SHS troši v ta namen celo eno četrtno), če pomislimo, da vojna služba veže cela leta najboljše sile naroda, da vojne v kratkem času uničijo kar so ustvarila desetletja težkega dela, — potem nam bo jasno, da bi še samo ta napredek moral vsakemu odpreti oči, da se z vsemi svojimi silami posveti delu za socializem.

Socializem nujno vodi do takega miru, do take preureditve, ker popolnoma odpravlja absolutno vse vzroke takozvanih "mednarodnih konfliktov". Zakaj ti konflikti v resnici niso konflikti med narodi, ampak so konflikti med njihovimi kapitalisti, ki iščejo novih krajev za svojo "eksploatacijo" (izkoriščevanje), nova tržišča, ter v tem iskanju naletijo eden na drugega. Socializem ne išče novih dežel niti novih "področij", ampak vsak narod urejuje svoje posle na temelju dela vsakega poedinca za celoto — in to znotraj ožjih državnih mej. Te meje pa si narod sam odredi. A celo človeštvo bo kot ena sama država, kot ena sama organi-

zacija. V socializmu ni eksploatacije, in zato ne bo nihče imel interesa, da bi hodil tuje narode podjarmit ali da bi si hotel pridobiti novih "interesnih sfer".

Poglejmo n. pr. albanski narod. Ni menda naroda, ki bi bil toliko pretrpel od evropskega imperijalizma kot ravno Albanci. Vojske turških sultanov in paš so pustošile njihovo državo, potem v balkanski vojni srbski militarizem, ki je uničil cela albanska naselja in koncem svetovne vojne so jo mrcvarile avstrijske vojske. Ta narod, ki ga imperialisti tako radi imenujejo "narod divjakov", napram katerim se lahko uporabi vsako orožje nasilja, je bil v vsej borbi mnogo plemenitejši in častnejši od imperialističnih "kulturonoscev". Take grozne prevare, uboji in pustošenja, ki jih je moral albanski narod pretrpeti od strani vseh mogočnih režimov, so pri Albancih popolnoma diskreditirala "kulturo" civilizirancev, pri Albancih ki jim je "besa" (to je častna beseda) sveta. — Po vojni je albanski kmečki narod vrgel z oblasti fevdalne bege in postavil pod Fan Nolimem svojo kmečko narodno vlado. Ta vlada je bila vsem imperialistom trn v peti, posebej še beograjskim imperialistom. V Beogradu so se zbirali albanski begi, jugoslovanska vlada jih je podpirala, in Ahmet Zogu — sedanji albanski kralj — ki se je takrat enako nahajal v Beogradu, je s to pomočjo vrgel Fan Nolja z vlade in postavil svojo begovsko vlado. Beograd je potrošil za to pustolovino cel prvi obrok Blairovega posojila in jugoslovanski delovni narod bo vse to moral krvavo plačati. Beograd se je nadejal, da bo tako Albanijo dobil v svojo "interesno sfero", a Ahmet Zogu je videl, da mu bo boljša italijanska pomoč, pa je napravil celo Albanijo za italijansko kolonijo. Tako je postala Albanija nekaka baza (temelj) za prodiranje italijanskega imperijalizma na Balkan. Albanski narod se je parkrat uprl temu, a vsi upori so bili v krvi zatrti. Narodu vešala, Zoguju kraljevsko krono — to je značaj novega albanskega režima v službi italijanskega imperijalizma. Jasno je torej: ti albanski dogodki pričajo, da se na Balkanu vodi boj dveh imperijalizmov, italijanskega in beograjskega. Zato toliko zaporov, vešal in krvi v Albaniji.

V socializmu, kjer ne bo imperijalizma ne nikakih "interesnih sfer" ne bo vojn ne vojske (armad) in ž njimi vred ne bo sužnosti ne zla, ki ga militarizem rodi.

Drugi argument, da je socialistično gospodarstvo boljše od kapitalističnega, je: socializem je (že iz gornjih razlogov) v stanju, bolje organizirati in urediti produkcijo, njeno financiranje in trgovino. Cel svet bo ena sama organizacija in zato bo mogoče povsem plansko gospodarstvo, to je, gospodarstvo po temeljito izdelanih načrtih. Po točnih podatkih se bo lahko določilo, koliko rabimo proizvodov

te ali one panoge, koliko financ se lahko dodeli tej ali oni industriji. Vse po točnih načrtih in potrebi. Zakaj v kapitalizmu ne vpraša nikdo, koliko produkcije je potrebno, ampak se dela na akord in kadar pride do nadprodukcije, tedaj je — kriza. Vse se dela pri zaprtih vratih dočim se v socialistični družbi dela skupno z narodom, ozirajoč se na njegove potrebe.

Tako socialistično gospodarstvo v majhni meri imamo v delavskih zadrugah. Vsi uspehi, ki jih imajo take zadruge nam lahko služijo za merilo, kako bo s produkcijo in konzumom v socializmu. Saj bo cela zemlja kot ena sama zadruga, katere člani bomo mi vsi in čigar prednosti bomo uživali vsi.

Socializem je velika ideja, stara že od pamtíveka. In vedno bolj se oblikuje v pravi nazor, vedno bolj postaja ta ideja last množic in vedno več delavcev se zbira pod njenim praporom. In kadar bo imperijalizem dospel do viška svoje neorganiziranosti, tedaj bo prevzel socializem oblast v svoje roke, da organizira življenje nas vseh. Delajmo za socializem, da bomo tudi mi mali pionirji v tem velikem gibanju.

Za štiri šunke—dosmrtna ječa

Če si tat in te primejo, boš morda kaznovan, koliko te obsodijo, pa odvisi kdo si in kaj si ukradel.

Zamorec George Corey, star 28 let, je 7. aprila 1928 ukradel v skladiščih klavniške firme Swift & Co. štiri šunke. Kompanijski paznik ga je pri tatvini zalotil in ga nevarno obstrelil. Zdravniki so mu rešili življenje in fant je ostal v ječi do pozne jeseni, ne da bi prišel pred sodnika. Že to, da je bil obstreljen, in da je prebil v ječi več mesecev brez obravnave, je večja kazen, kot pa jo dobi kak "prominentnejši" tat za veliko večjo tatvino.

Končno so zamorca privedli pred sodnika, porota ga je spoznala krivim in ga obsodila na zaporno kazen, ki naj traja od enega leta pa do konca njegovih dni. Sodniku George Fred Rushu se je zdela ta kazen preostra, kajti štiri šunke vsekakor ne zaslužijo tolikšnega maščevanja, pa je kazen spremenil v enoletni zapor v poboljševalnici, ali po naše, v prisilni delavnici.

Če bi obveljala kazen porote, bi se za črnca skrogotovo nikdar nihče ne zavzel, pa bi ostal v zaporu vse svoje žive dni. Nesreča zanj je, prvič, da je zamorec, drugič, da je ukradel šunke trustjanskemu podvzetju, in tretjič, da je bil brez prijateljev. Justica je zelo kratkovidna in tudi pristranska dama.

Spomeniki Masaryku

Noben živečih predsednikov ni toliko priljubljen kakor predsednik češkoslovaške republike Tomaž G. Masaryk, ki je človek liberalnih nazorov, svobodomislec ter znanstvenik. Ko je oktobra 1928 praznovala Češkoslovaška desetletnico obstoja, je bilo predsedniku Masaryku v raznih krajih dežele postavljenih 119 spomenikov.

HANS KIRCHSTEIGER:

POD SPOVEDNIM PEČATOM

(Roman, poslovenil E. K.)

(Nadaljevanje.)

VIII.

Dva dneva sta bila pretekla izza tiste lepe, vesele svatbe, ki je končala z ubojem. Orožnik v lepi uniformi in s peresom na glavi, ki so ga občudovali vsi otroci, ko so hiteli iz šole, je prišel v vas, iskat morilca. Našel pa ni niti noža, s katerim se je izvršilo umorstvo, kaj še da bi bil našel morilca.

Miha ni mogel več govoriti; pa tudi ako bi bil mogel, ne bi povedal, kdo ga je zabodel na smrt. Mlinar se je kazal neskončno tužnega, da je izgubil na tako žalosten način hlapca za žago ravno sedaj, ko leži toliko lesa pred mlinom. Gostilničar seveda ni vedel ničesar. Pa tudi če bi bil kdo kaj vedel, orožniku ne bi bil nihče povedal.

Zopet je plavalo krasno jutro nad dolino, ko so nesli iz mlina krsto, v kateri je bil zabit Miha. Ko je stal pred enim mesecem veselo pojoč pri svoji žagi, ki je ravno tako pela, ko je rezala debela in je metala žaganje na vse strani, bi se bilo njegovo okroglo lice še bolj veselo nasmejalo, ako bi mu bil kdo dejal, da napravijo ravno iz teh desk krsto zanj. Za tako vselega in krepkega fanta še ni zrastle les za krsto . . .

V nobenem očesu ni bilo opaziti solze. Saj hlapec ni imel ne očeta, ne matere, tudi ne ljubice, ne neveste. Cenka ni smela plakati, kajti bilo bi vendar zelo sumljivo in kmalu bi kdo opazil, da ji je bil več kakor hlapec. Samo drevje okoli mlina je posulo nekoliko jutranje rose na krsto, ko so jo hitro nesli mimo. Mlinsko kolo stoji tudi danes mirno kakor pred tremi dnevi, kakor da žaluje za tovarišem, ki je bil ravno tako uren pri delu, kakor kolo, ki ne pozna počitka. Voda pa hiti preko kolesa pa šumi: "Nič ne žaluj. Ljudje so kakor voda. Postajanja ni. Eden gre, pa pride drugi."

"Glejte, kako malo gnezdo ima Miha!" je zakričal vrabec svojim tovarišem; "tako malo gnezdo, da se ne more niti obrniti v njem."

Gore pa so gledale v svojem tihem veličanstvu ravnodušno na mrtvaški sprevod. Kaj je človek prirodi! Planine so jih videle sto in sto tisoč, ki so prihajali pa so izginjali, odkar so se pred tisočletji ljudje naselili v tej dolini.

Samo po gozdu je šumelo; drevo je pripovedovalo drevesu in dalje je šumelo gor do borovja in do kota, kjer je izviral gorski potok:

"Sedaj je sam mrtev, ki je rezal naša najlepša debela v ozke deske. Ne tožite! Šumite veselja! Človek je nevarnejši kakor lesni kuček.

Spremnstvo mrliča je naraslo, da je bil dolg sprevod. Od vseh strani so prihajali ljudje, stari in mladi, s planin in iz doline, da izkažejo zadnjo čast njemu, ki je tako žalostno vzel slovo. Štirje krepki fantje, najboljši Mihovi tovariši, so nesli krsto, kateri so sledili glasno moleči moški, potem pa ženstvo po dva in dva. Ako ne bi bilo šele pol sedmih zjutraj, temveč vsaj deseta ura dopoldan, bi bilo po velikem številu žalujočih slutiti, da je to pokop bogatega mlinarja, ne pa njegovega hlapca.

Čim bogatejši je bil kdo v življenju, tem poznejša je ura, ko ga pokopljejo. Kajti zastoj se ne postji gospod župnik tako dolgo. Zato pa se nad mrtvim bogatinom poje molitve. Kmetje pač ne razumejo, kaj poje gospod župnik, ali glavno vsebino so uganili po svoje: Čim več se poje, tem večji je račun.

Bil je ubožni sprevod vkljub velikemu spremstvu. Ako nastopi bogatim zadno pot na pokopališče, buče in brne vsi zvonovi celo uro; za Mihcem pa sta toževala le najmanjša zvončka na stolpu svojo žalno pesem, ko so nesli krsto že preko pokopališča. Ker poznajo tudi zvonovi veliko razliko med siromakom in med bogatinom, pojo tudi na svoj način . . .

Mladi kaplan, ki ga je zadelo, da je blagoslovil mrliča siromaka, kar je bilo brezplačno, je bil globoko ginjen zaradi nesrečnega konca, ki ga je bil sam videl, in tudi vsled velikanske udeležbe pri pogrebu. Ko je poskropil krsto z blagoslovljeno vodo, je kanila nanjo tudi solza iz njegovega očesa in ko je vrgel tri lopatice zemlje v grob, ga je prevzela taka ginjenost, da je brez prevdarka začel govoriti ljudstvu, ki je stalo v gostih vrstah okrog groba.

Govoril je v imenu njega, ki je počival tam doli v odprtem grobu. Najprej se je zahvalil vsem, ki so prišli, da se zadnjikrat poslove od njega; govoril je tako lepo in živo o veličanstvu smrti, pa tako enostavno in zato ginljivo o pripravi na smrt, da se je kmalu zglasilo splošno ihtenje med množico. Besede, ki bi bile padle v cerkvi, izrečene na prižnici, na trda tla, so našla ob grobu plodovito prst v človeških srcih. Govoril je o ljubezni, ki je močnejša nego smrt, o pravi ljubezni, ki združi po kratki ločitvi zopet ljudi gori v nebesih, ako so se na zemlji zvesto in pošteno ljubili — zato naj vsakdo tako živi, da sme pričakovati gori svidenje v večni ljubezni.

Ker so vsi plakali, je smela sedaj tudi Cenka odpreti vire svojim solzam, ne da bi vzbudila sum. Samo mlinar je stal tam neginjen; kakor da je bil njegov duh odsoten je gledal na tla. Ali naenkrat, kakor da ga je nekaj sunilo, je dvignil glavo, ko je kaplan končal:

"In sedaj vam moram sporočiti še poročilo, katero mi je naročil ranjki v zadnjem trenutku, preden je umrl. Seveda ne vem, ali je tukaj tisti, komur naj izročim zadnje naročilo, zadnji pozdrav. Ali ker je zbrana skoraj cela fara, je med vami morda tisti, ki mu je s svojim ostrim nožem prerezal nit življenja. Ako si ti, ubogi grešnik, s krvavimi rokami res med nami, tedaj čuj zadnjo vest mrtveca iz groba: Od srca ti odpušča kot pravi kristjan; odpušča ti, kakor je Kristus odpustil svojim morilcem. Njegova zadnja beseda je bila: Oče v nebesih, odpusti mu! In sedaj gotovo že moli zate gori v nebesih. Stori pa sedaj tudi ti, kar je treba, da ti bog odpusti.

O kristjani! Bratje! Zakonci! Sosedje! Ne sovraštva! Čuvajte se sovraštva, da umrete v miru!"

Pridige ob odprtem grobu ni doživel še nihče v Gospojni. Molče je odšlo ljudstvo v cerkev k maši, ki jo je čital kaplan pro fidei defuncto Michaele v črni mašniški opravi. Cerkovnik je bil že pripravil rdečo, a kaplan je zahteval črno.

Ko je bila maša končana, se jih je največ povrnilo še enkrat k Mihovemu grobu, da izmolijo še molitvico. Marsikdo je podal tam v spravo roko svojemu sosedu, s katerim je živel že dolga leta v sovraštvu; marsikak družinski prepir je padel tukaj v globok grob.

Samo mlinar je odšel v težkih mislih domov. Ali

je mislil kaplan nanj? Ali ni morda vjel kratek pogled? Menda vendar več ve, kakor je videti. Ali mlinar je ostal trdeh, to mora priznati sam sebi; niti oko se mu ni orosilo, ko je kaplan vse omehčal kakor maslo pa jih je ovijal okoli prsta. Gotovo ima kaplan njegov nož. A kako bi ga dobil od njega? Ali naj ga poskusi podkupiti? Zakaj ne? Za denar se dobi vse od popa. Ali pa da bi mu ga vzel po sili ali pa z zvi-jačo? Dobiti ga mora — tako ali tako. Dokler je njegova usoda v kaplanovih rokah, nima mirne ure.

Ko pa je šel čez potok, iz katerega je pred tremi dnevi kaplan potegnil Lenko z mlinarjevim otrokom, se je naenkrat nasmejal. Z dlanjo se je udaril po čelu pa je dejal: "Kako more biti človek tako neumen! Da se nisem takoj spomnil pa to! Bedastemu kaplanu že zamašim usta, da ne bo mogel reči niti bé! Takoj v nedeljo se grem izpovedat, pa mu povem vse. Tedaj ohrani lahko vsa poročila in vse pozdrave svetega Mihe zase, z nožem vred. Ej, izpoved je vendar koristna stvar, haha! Sedaj se šele veselim svojega mlina!"

"Pa Cenka tudi? Cenka tudi?" je vpraševal vrabec na drevesu. A mlinar ga ni več slišal od veselja nad svojim lepim načrtom; in opoldan mu je vse tako dobro teknilo, da je celo zmanjkalo cmokov.

Cerkovnik je ravnokar odzvonil enajst in vse se je veselilo tega klica po vaških hišah. Ako zvoni zjutraj na vstajanje, ali pa opoldan in zvečer na molitev, se ne sluša tako točno tega glasu, kakor če nizanjanja ob enajstih: "Miza je pogrnjena, pridite jest!"

Tudi kuharica v župnišču je kuhala danes s posebnim veseljem za gospode in za posle. Cerkvenik je postavil po maši dve kositrovi skledici, polni novčičev, ki so jih ljudje darovali med mašo, na kuhinjsko mizo in kuharica je takoj preštela. Bilo je 18 kron in 94 vinarjev. Toliko včasí niti največji pogreb ne nese, pri ubožnih pogrebih pa se nabere včasí komaj 40 vin.

Miha pa je ležal že sam zunaj na pokopališču. Solnce ni moglo doseči do njega, akoravno se je igralo toplo in prijazno okoli gomile. Vedno mu je bilo dober prijatelj; njegovo lepo lice je opeklo, da je bilo rujavo, povsod je izvabljal življenje, njega pa ni več moglo obuditi.

Kos je sedel na priprosti leseni križ in je pel sladko pesem, naenkrat pa je sunil dol po malega črva, ki je hotel zlezti v grob.

Nobenega oblačka ni bilo na nebu. Naenkrat pa je vendar začela razsajati nevihta, da so celo vrabci preplašeni odleteli z župnijskega okna, kjer so radovedni in lačni gledali v jedilnico.

Notri sta ravnokar sedla župnik in kaplan k mizi. Že med molitvijo je švigalo okoli trdih župnikovih ust kakor bliskavica.

Komaj je pojedel kaplan prvo žlico juhe, pa je že švignila župnikova beseda:

"No, s kakšnimi komedijami pa začenjate? Saj ste imeli fulminanten nagrobni govor! Kaj ste mar protestantovski pastor! Cela župnija je pokoncu. Tako mi pokvarite ljudstvo, da kmalu ne bo več vedelo, ali je še katoliško, ali pa že lutrovsko. Veste, vaše dušobrižje ni mnogo vredno; da ste pa tako krivoveren, tega vendar ne bi bil pričakoval. No, Bog se naj vas usmili, ako izve prečastiti konzistorij za to."

"Ali, prečastni —." Toda dalje ni prišel kaplan.

"Kaj, še ugovarjati mi hočete? Ali ne izprevidite, kakšno neumnost ste naredili kot katoliški du-

hovnik? Takega greha na posvečenem pokopališču ne morete oprostiti."

"Gospod župnik, jaz sem —." Zopet ni mogel kaplan nič več reči.

"Da, jaz, jaz! Ali ste vi župnik, ali jaz?"

Sedaj je sledil blisku še grom. Z dlanjo je udaril župnik po mizi, da je zažvenketal kaplanov krožnik in kozarec za vodo. Tako krepko je udaril, kakor na prižnici, kadar je pridigoval o novih, grdih šolskih postavah.

"Da, ako bi se za nagrobni govor še dobro plačalo! Toda kdo plača kaj za tega lumpa, za tega falota, ki je Cenki —" Naenkrat se je prekinil. Skoraj bi mu bilo ušlo nekaj, kar je mogel vedeti samo od izpovedi.

"Saj je bilo samo nekoliko svarilnih besed, ki ni treba plače zanje," se je drznil omeniti Hercog.

"Tako, ne plačati? Zakaj pa ne? Mi nismo lutrovski pastori, ki govorijo zastoj nad grobom. Seveda, tak kaplan bi lahko vse storil zastoj, ker mu mora župnik dati jesti. Odkod pa naj župnik vzame denarja, da izdrži kaplana, zato se tak mladi gospod ne briga. Bodete že videli, kadar postanete sam župnik. Ali to vam lahko pravim, da iz vas nikoli ne bo župnik, ako ne postanete boljši duhovnik."

Kakor ubog grešnik je sedel kaplan na svojem mestu. Jest ni mogel več. Ali je bil res tako velik greh, da je slušal glas svojega srca? In sedaj je moral reči župniku, svojemu strogemu gospodu, še nekaj, kar gotovo tudi ostro obsodi. Ali moralo je biti, ker je bilo zaradi mašnega štipendija, torej zaradi svete stvari. Torej pove rajši takoj, kakor da bi privabil pozneje še novo nevihto. Skoraj tresoč je povedal še svoj drugi greh:

"Prečastiti gospod župnik, bral sem danes sveto mašo za pokopanega Miho."

"Tako, tako; zato torej niste oblekli rdeče mašne obleke, temveč črno? Cerkovnik mi je že povedal. Že dobro. Pa berete jutri rdečo mašo. Ali kdo plača črno, ki ste jo brali danes? A?"

"Ko sem opazil, da gre toliko ljudi k maši, sem si mislil, da bodo pač toliko darovali, da ostane še dosti za sveto mašo. Menim, da se je nabralo gotovo šestnajst kron ofra, pa ostane še dosti, ako se odtrga krono in dvajset vinarjev za mašo za pokojnega, ki je bil pač tudi kristjan."

Ali ta pregrešek je bil v župnikovih očeh še večji, kakor govor na pokopališču. Z velikimi nemirnimi očmi je gledal kaplana, potem je udaril z obema rokama po mizi:

"Kaj so vam mar darovani krajcarji? Čegavo je darilo? Ali ne veste, da je svetoskrunstvo, tatvina, rop nad župnikom, ako se kdo dotakne darila?"

Sedaj bi se bil kaplan skoraj sam smejal, kajti v tem oziru se je čutil nedolžnega in skoraj z učiteljskim glasom je dejal:

"Ali, gospod župnik, saj se vam ne vzame niti vinarja; mašni štipendij za pokojnega je vaš in ravno tako so vaši darovani krajcarji. Seveda, po cerkvenem pravu bi bilo z darilom malo drugače."

"Tako? Čegavo pa je darilo pri oltarju, ako ne župnikovo?"

"Po cerkvenem pravu pripada darilo duhovniku, ki mašuje, kadar se pobira dar. Ali jaz tega gotovo nikoli ne bom zahteval, pa vam rad pustim te darovane krajcarje."

"Pojdite se solit z vašim cerkvenim pravom, ako pripravi župnika ob njegovo pravico. Vi razumete

o cerkvenem pravu toliko kakor zajec na boben. Tukaj velja pravica navade —"

V tem je prišla kuharica z govedino in, še preden je postavila krožnik na mizo, je začela:

"Kaj je z darilnimi krajcarji? Že verjamem, da bi jih radi, da jih lahko zapijete. Ali veste, jaz jih potrebujem za siromake."

Sreča za kuharico, da ne pride noben siromak več do župnijskih vrat. Kajti ako je kuharica opazila, da je pozvonil berač, sploh ni odprla vrat. Ako pa se je že zgodilo, da je berač lahko poprosil, se je reklo: "Polovico nazaj!" In berač je dobil še le tedaj novčič, ako je vrnil vinar. Ali tudi za berača je čas denar, ne le za milijonarja in tako se je zgodilo, da so šli berači redno mimo župnišča. Da, potujoči rokodelski pomočniki so naredili celo tajno znamenje tistim, ki pridejo za njimi.

(Dalje prihodnjič.)

X. (Ljubljana):

Par besed o razvoju teatra

Nagon do igranja tiči v gotovi meri prav v vsakem človeku že od nekdanj. Vsak človek je nekaj igralca, ki se zna pretvarjati, pačiti, ali ki se postavlja pred zrcalo, ogleduje v njem samega sebe, spreminja obraz in zasleduje to svojo igro v zrcalu. Že v otroku, ki jaše lesenega konja in misli, da sedi na pravcatem konju, tiči nekaj igralskega, že on si predstavlja nekaj, česar pravzaprav ni. Tudi gizdalinka, ki po cele ure presedi pred velikim zrcalom in se ogleduje, postavlja v razne poze, koketira s samo seboj, tudi v njej je nagon igralke. Tako ima vsak človek nekaj te žilice, in kdor ima tega več, pravimo: Ta je dober igralec.

Rojstni kraj gledališča pa je prav za prav v stari Grški. Seveda je bilo to v popolnoma drugačni obliki, kakor je to danes. To tudi ni bilo prav za prav gledališče, to je bilo bogoslužje, s katerim so prosili bogove za blagoslov, da bi bila dobra žetev, trgategv i.t.d. Ta bogoslužja so obstojala v petju zborov. To so bile tako zvane *dionizije*. Nastopil je zbor, ki je prepeval na čast Dionizu, bogu rodovitnosti. Peli so vedno vsi, nikdar ne posamezno. Šele pozneje (1. 450 pred Kristusom) je izstopil najboljši pevec Tespis iz zbora, pel sam, a zbori so mu odgovarjali. Tu imamo že dialog: zbor na eni strani, in solopevec na drugi strani. Tu je začetek organizacije ansambla, razčleniti ga v posameznike, predpisati vsakemu svoje besede, petje, to je: vlogo. Pozneje je izstopil iz zbora tretji, četrti i.t.d. in naenkrat smo imeli mesto zbora — posameznike, vsak igralec je imel svojo vlogo, predpisano po pisatelju. Posluževali so se še mask in teater je postal — teater. Odslej to niso bila več bogoslužja, ampak predstave, gledališke predstave, ki so pa imele bolj nabožno vsebino. Dostopne so bile samo višjim ljudem, takratni gospodi. Grško gledališče je naglo napredovalo ter se dvignilo na visoko stopnjo, ki je še danes ne dosegamo. Od takrat so nam znani dramatik: Aristofanes, Sofoklej, Ajshilos in Euripid.

V Rimu niso hoteli zaostajati, pa so tudi tam pričeli prirejati predstave. Vendar se je ljudstvo vse rajši držalo starega rimskega reka: *Panem et circensibus!* Ljubši so jim bile bikoborbe in druge atrak-

cije. Če je prišel v Rim kak atlet ter razpel ob času kake gledališke predstave vrv med nebom in zemljo ter hodil po njej, so vsi gledalci popustili igro ter šli gledat "umetnika med nebom in zemljo".

Vse to pa ni zaviralo poti gledališki umetnosti. Hudo se je razširila povsod in postala nekaka konkurentinja cerkve, svete katoliške cerkve. Cerkev je skušala zatreti gledališča, a je v tej gonji sama postala teater, cirkus. Kaj so vse razne slavnosti, cerkvene ceremonije ob raznih prilikah, n. pr. vstajenje Kristusa, ki se je ohranilo do današnjih dni, drugega, kot teater, gledališče? A tudi tu se je igranje spopolnilo. Pričeli so z mimično igro — s kretnjami. Zakaj treba je bilo iskati Jezusovo truplo — mislimo na velike pasionske igre v srednjem veku, ki so jih povsod igrali — pokazati nazorno križev pot Kristusa. To pa je zahtevalo različnost krajev in je zahtevalo kretnje. In tu je pričetek scene, ki je grški teater ni poznal. Tu je začetek kulis, ozadja, odra, ki vstreza tem zahtevam. Razdeliti so morali ves dogodek na več — dejanj. Vsako dejanje se vrši drugje.

Staro grško kot tudi krščansko gledališče sta bila nabožna, ker je imela tedaj oblast cerkev v rokah. V srednjem veku je cerkev s svojimi pasionskimi igrami preplavila vso Evropo in grški teater je bil popolnoma pozabljen. Šele gospodarski razvoj, ki je prinesel s sabo nujnost vezi s kontinenti, nas je spet opozoril na stari grški teater. Pričeli so obnavljati, igrati ohranjene grške drame. Seveda so jih igrali večinoma po dvorih in gradovih, torej daleč proč od delavstva. V tem času se je pojavil veliki angleški dramatik Shakespeare, ki je pisal, sam režiral in igral svoje drame v svojem teatru. Okrog 40 dram je spisal, nekaj čez trideset nam jih je še doslej ohranjenih in jih pridno igrajo po vsem svetu. Znan je njegov "Hamlet", ki ga ljubljansko gledališče igra vsako sezono in je postal, kot pravi Župančič, naša narodna igra, znan je "Othello", znana tragedija "Romeo in Julija" in še polno drugih. Slovenci jih imamo že 11 prevedenih; razen Hamleta, Romeo in Julije ter Kralja Learja nam je vse prevedel pesnik Oton Župančič.

Pri uprizarjanju svojih dram ni Shakespeare poznal nikakih kulis; napisal je na neko tablo: "Oder predstavlja cesto v Rimu" in publika si je cesto morala sama misliti. Oder je bil odprt na vse štiri strani in publika je gledala drame od vseh strani. Zategadelj so morali biti igralci veliki umetniki. Shakespearja kot dramatika ni dosegel doslej še nobeden.

Koliko so bili deležni delavci te umetnosti v toku zgodovine? To vprašanje nas utegne zanimati. Protarijat je bil od nekdanj daleč od vsega tega. Teater se je iz preprostega zbora razvil v moderno dramo, v opero, muzika, slikarstvo, plesi, govornišvo, — vse se je združevalo na odru — a do vsega tega nižje ljudstvo ni imelo dostopa. Grški sužnji gotovo niso hodili poslušat nabožnih spevov, morali so valiti kamenje, delati po poljih in vinogradih. Tudi bi jih taka stvar ne zadovoljila, saj so bili lačni ljudje že nekdanj brezbožci in puntarji, prav malo bi jih navdušilo tisto pobožnjakarstvo po cirkusih. Prav enako je bilo pozneje. Nižji kmetje so postali industrijski proletarijat, ki so mu razne cerkvene komedije in pasionske igre prav tako tuje. V sedanjem času mu je sicer dovoljeno, da sme hoditi v gledališče, ako ima denar! To je često zelo težko in lahko rečemo, da je delavstvo radi tega prokletstva, viseti na denarju, v veliki meri še nedeležno umetnosti. Tudi je

ta umetnost sedanje družbe del tistega aparata, ki drži delavstvo k tlom.

A delavstvo se bo doborilo do kulture, saj je delavstvo sam kulturen razred. Delo samo je najvišja kultura. In z razvojem tehnike, z uvedbo kompliciranih strojev v industrijo, je kapital prisiljen, izobraziti delavce, da lahko služijo njemu in strojem. A delavec si bo tudi sam vzel in pridobil kulturo. Povsod imamo delavske izobraževalne organizacije, ki gojijo petje, telovadbo, dramatiko i.t.d. — Tudi rojaki v Ameriki pridno uprizarjajo igre in mi z veseljem zasledujemo njihovo pridnost, izobraževati se in pripravljati tla dobi, ko bo sedanja gnila družba propadla. Tedaj se bo proletarijat osvobodil iz objema umirajočega kapitalizma ter šel na delo, postaviti novo družbo. Nove misli, nove ideje, nova dejanja, novo ozračje plodovitosti se bo pričelo in takrat bo vzkliła tudi nova umetnost, umetnost socialistične družbe. Ona bo nekaj novega, svežega, to bo kultura bodočnosti. Proletarijat se bo osvobodil kapitalizma, umetnost se bo osvobodila duha kapitalizma. In ta umetnost bo najvišja umetnost, umetnost množic.

Petindvajsetletnica aeroplana

Pred 25 leti sta brata Orville in Wilbur Wright prvič javno preiskusila svojo iznajdbo, motorni aeroplan, s kratkim poletom, ki se je sicer posrečil, toda svet si je mislil: Res, da se je letalo dvignilo v zrak, ampak tak stroj ne bo nikdar praktičen. Ta prvi polet se je izvršil 17. decembra 1903 v Kitty Hawk, N. C. Letalo je bilo v zraku le malo časa; šele čez dve leti se jima je posrečilo napraviti daljši polet, ki pa je bil v primeri z današnjimi malenkost. Toda insistirala sta, da je letanje po zraku z motornimi letali, težjimi od zraka, mogoče, in danes vemo, da je mogoče. Dne 17. decembra to leto so se vršile na kraju prvega poleta velike svečanosti, katerim je prisostvoval tudi iznajditelj Orville Wright, njegovega brata Wilburja pa ni več med živimi, da bi videl ogromni napredek v izpopolnitvi svoje iznajdbe.

Graft na Japonskem

V enem oziru so vse dežele na svetu "okužene" s civilizacijo. V vseh je poznan graft in korupcija. Sicer je to stvar, ki je znana tudi v zaostalih deželah, npr. v Perziji, Abesiniji, Liberiji, Afganistanu itd. Graft je bil v Turčiji pod sultanom celo bolj v navadi kakor pa je v današnjih časih prohibicije v Zedinjenih državah.

Japonska, ki se zelo trudi, da ne bi zaostajala v modernizmu za nobeno deželo, ima tudi svoje graftarje in škandale kot je čikaški "Sanitary" distrikt, Teapot Dome itd.

Občinski svet mesta Tokio šteje 88 članov. In kakor je zasegla epidemija grafta aldermane v ameriških mestih, tako jih je dosegla tudi v Tokiju. Imajo pa tam državnega pravdnika, ki misli, da bi občinski odborniki ne smeli jemati podkupnin v nobeni obliki, zato je sklenil, da da aretirati vsakega "mestnega moža", kateremu bo mogel dokazati krivdo podkupnine. Triintriideset jih je aretiral od julija pa do 18. decembra 1928, in župan se pritožuje, da mu je težko ob-

drževati seje, ker dostikrat ni niti kvoruma. Če bi imela mesta kot sta Chicago in New York takega državnega pravdnika, bi kvorum sploh ne bil mogoč, ker bi bila velika večina aldermanov v zaporu ali pa v preiskavi vsled korupcije. Ker pa je v tej deželi mnogo več "svobode" kot na Japonskem, ni nevarnosti, da bi naše aldermane spravili na tak način ob službe.

Stroji izpodkopavajo delavstvu tla

V zadnjih petih letih je bilo uvedenih v industrije več strojev kakor prej v petindvajsetih. Dokazano je, da izvrši danes en sam delavec, opremljen z moderno mašinerijo, prav toliko ali pa še več dela, kakor ga je izvršilo pred petintriidesetimi ali štiridesetimi leti dvajset delavcev.

Ta dejstva nas stavijo pred vprašanje, kakšna bo politika splošnega delavskega gibanja z ozirom naraščanja moderne mašinerije v vseh deželah sveta. Moderna mašinerija bi morala biti blagoslov za človeštvo, če bi bila pravično in pametno upotrebljevana in delo prav razdeljeno.

S tem problemom se bavi tudi Philip Snowden, bivši član angleške MacDonalдове delavske vlade in priznani londonski ekonom. On prihaja do sledečega zaključka:

Združene države ameriške so najnaprednejša dežela, v kolikor se tiče aplikacije modernih metod industrijske in agrikulturne produkcije. Danes se Amerika baha o velikanski prosperiteti, dočim imamo mi priliko videti in slišati, da vlada v vsej ameriški industriji mnogo nezaposlenosti in mrtvila. Natančnega števila brezposelnih nihče ne ve, toda gotovo je, da znaša število brezposelnih v Ameriki med dva in štiri milijone oseb. Delavski department v Washingtonu izjavlja, da je v Ameriki 1,800,000 brezposelnih ljudi.

Primeroma visoke mezde ameriškega delavstva pripomorejo do čim večjega uvajanja strojev. Če vzamemo v poštev dejstvo, da je bilo leta 1926 — leto intenzivne produkcije — zaposlenih v Ameriki 8 procentov manj delavcev kakor leta 1923, in 15 odstotkov manj kakor leta 1919, tedaj pridemo do zaključka, da so postale nove metode strojne produkcije močan faktor, ki povečuje brezposelnost.

To dejstvo pa se ne očituje samo v ameriški industriji, temveč tudi v ameriškem poljedelstvu. Tekom zadnjih štirih let je narastla ameriška agrikulturna produkcija za deset odstotkov, dočim se je istočasno zmanjšalo število ameriškega poljskega delavstva za pet odstotkov.

Petdeset odstotkov trdega premoga se producira danes s stroji. Ameriška jeklarska industrija producira danes trikrat toliko surovega materiala, kakor ga je producirala pred štirinajstimi leti z istim številom delavcev. V Ameriški tobačni industriji je narastla produkcija tekom zadnjih štirih let za 53 odstotkov, dočim je bilo tobačno delavstvo v istem času reducirano za trinajst odstotkov.

Iz vseh teh navedenih dejstev je razvidno, kako težki problemi čakajo rešitve v bližnji bodočnosti. Prazno besedičenje in teoretično špekuliranje pa ne bo rešilo tega kočljivega in perečega problema. Treba je takojšnje, inteligentne in vestne akcije.

Živimo pač v novi dobi, zato tudi delavstvo ne sme snivati v tradicijah prošlih vekov.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

BOŽIČNE SLIKE V SEVERNI MINNESOTI.

Če hočete božične slike — sneg, led, sani, mraz, tedaj jih imate v severni Minnesoti na izbiro. Kajti tukaj je zima prav zares zima. Jezera zamrzajo, da vozijo po njih s težkimi vozovi, in to ne le mala jezera, ampak tudi jezero Superior. Luka v Duluthu se pozimi spremeni v trdo pokrajino, po kateri hodijo in prevajajo kakor po tlakovanih cestah.

Mraz je pri nas, mraz! Ljudje so utrjeni, kajti zima je vsako leto dolga in huda. In glede noše v teh krajih ne moremo polagati važnost samo na modo. Kajti treba se je varovati pred premraženjem, zato smo tu zaviti v kožuhe, kadar nas silijo opravitki, da smo mnogo zunaj. Kučme imajo pri nas še vedno veljavo. Močna, visoka obuvala, težke nogavice, tople spodnje obleke, vse to potrebujemo tukaj na severu. In potrebovali bi tudi malo boljše razmere. Dela ni več toliko kot nekoč, toda kdor ga ima, ga ima zadosti! Strojev so navozili v te kraje in nadomeščajo žive delavce. Stroji napravijo mnogo. Vsaka parna lopata, katere spravljajo v poletnih mesecih na površje železno rudo, lahko nadomesti par sto rudarjev. Stroji, stroji, in pri njih nekaj ljudi, ki jih operirajo, ter nekaj težakov, ki jim pripravljajo pot, da imajo čimani neprilik in ovir.

Na sveti večer in tudi na druge dneve je v naših naselbinah mnogo "cerkvenega" razpoloženja. Nekoč smo imeli precej "naprednega duha", a polagoma ga je odzvela zima . . . Eni so odšli z njim drugam, drugi so se uklonili pritisku in delajo vse tako kakor ugaja jeklarskemu trustu. Cerkve tukaj niso prepovedane, ne preganjane. Visoki gospodje pravijo, da je dobro, ako ima narod vero, in narod je to razumel ter se dela, kot da ima vero. In tako se držimo običajev naših dedov, delamo pa, kakor stroji. To je slabo za nas, ali v praznikih na take reči pozabimo, pa se zabavamo res lepo, kakor v "starih časih". Severna Minnesota je skoro vsa taka, kot vidite slike na božičnih in novoletnih kartah, namreč, kar se narave in njene zimske odeje tiče. Nad nami je težka zimska odeja tudi kadar v naravi ni mraza. Ampak tista "odeja" ni lepa, kakor je lepa ta, ki jo gledamo v praznikih. V ostalem pa ni pri nas nobenih posebnih sprememb. — A.A.

RAZNO IZ CUDY-JA, PA.

CUDY, PA. — Ko sem junija t. l. pristopil v socialistični klub, in sem čul ko je tajnik prečital koliko ima klub članov in koliko je naročnikov Proletarca, me je kar zazebló, dasi je bilo poletje. Čemu taka brezbriznost med delavci? Čemu se tako radi izgovarjajo, naši na Amerikance, in Amerikanci na "foreignerje"? Če nočeš biti mrtev med živimi, moraš živeti v delavskem gibanju, kajti drugače za svoj razred ne šteješ ničesar.

Premišljeval sem, kako bi se moglo napraviti klubove seje privlačnejšim. Seja kluba se je obdržavala vsako prvo nedeljo v mesecu in društvena ravno tako: društvena dopoldne in klubova popoldne. Priporočal sem spremembo, ker se mi taka razpodelba ni zdela dobra za posete klubovih sej. Končno je bilo sklenje-

no, da se klubove seje vrše kot poprej vsako prvo nedeljo, toda od 1. do 2. popoldne, potem pa je društvena seja. Po mojem mnenju je ta čas prekratek. Govoril sem o tem s tajnikom, ki je dejal, da je že vse poskusil da bi zainteresiral delavce za klubove aktivnosti, toda brez uspeha.

Cenjeni sodrugi, ne zadostuje, da smo člani. Postanimo AKTIVNI, zanimajmo se za seje, prirejajmo razprave in naša organizacija bo rasla tako kakor želimo.

Tekom rudarske stavke smo mnogo izkusili in tudi po stavki. Sedaj, ko delam spet v majni, vidim, da smo padli nazaj 15 let. Šel sem po prostorih in se prepričal, da opravijo rudarji dve tretjini dela zastoj, in samo za eno tretjino so plačani. Kdor ima dober prostor, še nekaj napravil, a drugi so reveži. V slabem prostoru imaš polno takozvanega mrtvega dela, za katerega kompanija ne plača, a izvršiti ga moraš. Neki rudar je dejal: Tako se je vse pokvarilo v našem delu in razmerah, da se bi človek razjokal. Povedal je s temi besedami vse.

Kako priti ven iz pekla? En izhod je, in ta drži skozi socialistično stranko. Dokler se ji rudarji in drugi delavci ne pridružijo, bodo kompanije počele z delavci kar se jim bo zljubilo. Ne izgovarjajmo se, da bomo pristopili, kadar bodo isto storili tudi drugi. Na tak način se izgovarjamo že dolgo let, pa smo vedno na enem mestu.

Čitajte socialistične liste! Delavski tisk je naša duševna hrana, ki nas vzpodbuja, uči in vežba. Koliko je še delavcev, ki so totalno indiferentni. Eni teh trdijo že desetletja, da so socialisti, pa nimajo nobenega socialističnega lista in niso bili poprej, niti niso sedaj v socialistični organizaciji. Nekateri so na jeziku socialisti, v praksi pa so na strani klerikalizma, zapisani so v cerkvenih knjigah kot dobri podporniki in pri tem morda celo mislijo, da so svobodomisleci.

Bodi delavec-socialist v svojih aktivnostih in duševno. Prepričanje naj ti bo kakor je verniku vera, pa boš dober socialist. — Anton Shaffer.

SLOVENSKA DELAVSKA ZADRUŽNA ZVEZA V CLEVELANDU.

CLEVELAND, O. — Slovenska delavska zadrúžna zveza v Clevelandu — pravzaprav v Collinwoodu, je bila ustanovljena pred petnajstimi leti. Eden njenih začetnikov je bil Martin Podgorelec. Na prvem sestanku je bil izvoljen organizatorični odbor, v katerem so bili poleg prej omenjenega še Luka Trček, Alojz Levar, Karol Skebe, John Rozman in Joseph Demshar. Dne 10. julija 1913 pa so že na večjem sestanku sklenili, da se zadrúžno prodajalno ustanovi, in določili \$5,000 ustanovnega kapitala. Deleže so določili po \$20. K prej omenjenemu odboru so na tem sestanku dodali še nekaj članov, ki so bili John Grošel, Anton Boka!, Joseph Modic, Štefan Čuk, John Hrovat, John Mesec in Ignac Skubec.

Dne 20. julija, torej deset dni pozneje, je ta odbor že otvoril prvo prodajalno na E. 152. cesti, ki je približno blok od sedanje glavne trgovine. Prvi poslovodja je bil Karl Skebe, ki pa ni dolgo obdržal službe.

Toliko glede uvoda, v nadaljnjih dopisih pa bo to največje slovensko zadrúžno podjetje trgovskega

značaja podrobneje opisano. Šlo je tekom svojega obstoja skozi težke boje, nakopalo si je mnogo sovražnikov, največja ovira pa mu je bilo pomankanje združnega razumevanja med našim ljudstvom. Sedaj ima tri trgovine: glavna je na 667 E. 152nd St., druga na 16727 Waterloo Rd., in tretja na 6102 St. Clair Ave.

“ALI MORE BITI DOBER SOCIALIST DOBER KATOLIČAN IN OBRATNO?”

O tem vprašanju so razpravljali člani kluba št. 1 v Chicagu dne 13. dec. In v vsej diskuziji ni nihče trdil, da je dober socialist lahko dober katoličan, ali da je dober katoličan lahko dober socialist. Kajti — kaj je “dober socialist?” In kaj je “dober katoličan?” Prvo so navzoči razumeli, kajti dober socialist je le tisti, ki socializem pravilno pojmuje, ki pozna nasprotne socializma in se za socializem vestno bojuje. V službi reakcije, torej v boju proti socializmu, pa je med glasnimi najglasnejša katoliška cerkev. Socialistova naloga je, da misli, da se uči spoznavati resnico. Vernikova dolžnost pa je, da veruje, kar ga uče duhovniki; in če katoličan zadvomi v resničnost biblijskih razlag, ali v govore svojega duhovnika, greši in je grešnik, dokler se ne izpove. Ker smo vzrasli v deželi (kar nas je priseljencev), v kateri je bila katoliška cerkev državna cerkev, kjer je bila cerkvena politika, ki se je pečala s posvetnimi zadevami, odločujoča, je umevno, da se na naših razpravah te vrste predvsem upošteva rimsko cerkev. V starem kraju je moral katoličan moliti za posvetno in duhovsko gosposko, moral je biti lojalen cesarju, in ni smel gojiti upornih misli. Zato tudi ni smel biti socialist. Po tolmačenju uradne katoliške cerkve — in druge sploh ni — dober katoličan ne more biti niti slab socialist, kaj šele dober! Vse to razumemo, in zato se na tej diskuziji udeleženci razprave o tem niso prerekali.

Toda mi smo vendar v Ameriki, pa tudi drugod se je po vojni marsikaj v marsičem spremenilo. Tudi cerkev se spreminja. Če se ji zazdi, da ji prememba ljudskega mišljenja postaja nevarna, tedaj se mu nekako prilagodi, toda tako, da tisto mišljenje prevara in vsled tega ostane i mišljenje i cerkev v starih tokih toda v novi frazeologiji.

Predsedoval je Frank Alesh. Prvi je govoril Ivan Molek, ki je izvajal, da je ameriška socialistična stranka versko nevtralna. Ampak govorili bomo najbrž o naših razmerah, o JSZ. in tako naprej. Torej kaj? Mar je naš klub že koga izključil radi vere? Ali vpraša novopristopile, če imajo vero? In ako jo imajo, mar zahteva, da se ji morajo odpovedati? Torej čemu katoličani ne pristopijo v naš klub in v druge klube JSZ.? Če ne marajo pristopiti v obstoječe, čemu ne ustanove v svojih farah nove? In če nočejo pristopiti v JSZ., zakaj ne gredo direktno v stranko, ko vendar ne jemlje nikomur vere in nikogar ne sili, da naj neha verovati v verske dogme? Če socialistična stranka ni proti veri, čemu naj bi bila cerkev proti nji? Če se socialistična stranka bori za pravice ljudi, za človečanstvo, za resnico — čemu naj ji cerkev pri tem nasprotuje?

Kakorkoli obračamo to stvar, naših vernih vernikov ne najdemo med nami. V socialistični stranki jih, ni, in ne izgleda, da pridejo kaj kmalu v naše vrste. Kaj je vzrok? Morda se jim naša stranka in naša JSZ. ne dopade? Čemu se jim ne dopade? In če na vsak način hočemo, da te takozvane vernike pridobimo, ali naj se mi “reformiramo”, da jim bomo ugajali? Ali naj odstopimo od svojega stališča znan-

stvenega socializma, ali naj postanemo nekaj praznega, zato da privabimo v našo organizacijo par članov več? Kaj moramo storiti, da pridobimo vernike, ki so dobri “verniki”? Ugoditi njim ter zatajiti socializem? Ali kaj?

Dostikrat slišimo: ‘Socializem je predvsem ekonomsko vprašanje.’ Gre se za vsakdanji kruh — to je vse. Socializem je vprašanje kruha. Z verstvi nima nobenega spora. Taka gesla so morda dobra, da se tu in tam pridobi nekaj članov — toda socializem je vendar tudi filozofsko in moralno gibanje. Socializem hoče preurediti družbo iz temeljev. Socializem vključuje vsa socialna vprašanja, in socializem tudi tolmači, kaj je in kaj ni privatna zadeva ali privatna stvar. Če si v svoji hiši vernik, pripadnik te ali one konfesije, je to tvoja privatna zadeva. Če imaš v nji svoje verske obrede, svoje molitve, verske kipe itd., je to samo tvoja stvar in tistih, ki so s teboj. Če pa greš ven, na plano, in razglašiš svoje verstvo, če uganjaš ceremonije kolikor mogoče javno, pred čimvečjo množico, zato da jo tembolj pridobiš zase, torej za svojo cerkev — tedaj to ni več privatna, ampak javna zadeva. In jaz imam pravico, da proti javnim propagandam, ki nimajo v nobenem oziru privatnega značaja, javno nastopam. In če vidim, da je taka javna propaganda lažnjiva, da je zavajalna, da temelji na neresnici in da izrablja nevednost ljudi v svoje privatne namene JAVNO, imam pravico, da proti nji javno nastopam. Jaz bom nastopal javno proti vsakomur, o katerem sem jaz prepričan, da razširja laž.

(Dalje prihodnjič.)

“Le Bourgeois Gentilhomme” bo vprizorjen v Chicagu

“Le Bourgeois Gentilhomme” se imenuje igra, ki jo vprizori mladinski dramski odsek kluba št. 1 v nedeljo 3. februarja v dvorani Č.S.P.S. Igrana bo v angleščini. V angleškem prevodu se imenuje “The Nobody Who Apes Nobility”. Ima pet dejanj. Spisal jo je sloviti francoski dramatik Moliere. To bo druga njegova igra na našem odru. V tej nastopa okrog 40 oseb; vsa dejanja zaključijo balet.

Občinstvo, ki poseča naše predstave, zagotavljamo, da bo ta igra, oziroma njena vprizoritev, delala čast slovesu, ki ga ima delovanje kluba št. 1 na dramskem polju, kakor ga mu delajo vse prejšnje naše predstave.

V tej nastopi naša tu rojena mladina, ki se bo potrudila, da bo predstava čimpopolnejša. V igri je tudi petje, v nji nastopa poleg igralcev tudi zbor Turkov, derviševev, kuharjev, krojačev, godcev in baletnih plesalcev ter plesalk.

Papagaj pravi

Nikjer ni toliko sovražstva kakor med Kranjci. Samo kregali bi se. Živim najraje med tujci, me vsaj puste v miru. Z našimi ljudmi itak nikamor ne prideš.

VOLITVE ODBORA IN VAŽNE RAZPRAVE NA PRIHODNJI SEJI KLUBA ŠT. 1

J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — V petek 28. decembra ob 8. zvečer se vrši letna seja kluba št. 1 na kateri bomo razpravljali o važnih klubovih zadevah, tikajoče se notranjega dela. Imeli bomo tudi volitve odbora. Na dnevnem redu bodo poročila, ki morajo zanimati vsakega člana in članico. Določiti je treba, koliko bomo imeli priredb prihodnje leto in v prihodnji sezoni, ter kakšne. Razpravljali in sklepali bomo o delovanju klubovega pevskega in dramskega odseka, in o drugih njegovih odsekih. Važno je tudi, da pregledamo, koliko smo v tem letu storili v akciji za dom JSZ, in koliko smo pripravljene storiti v bodoče.

Naša prihodnja zabava bo na Silvestrov večer 31. decembra, prihodnja igra pa v nedeljo 3. februarja. Več o obema priredbama je poročano na drugem mestu v tej številki.

Člane in članice prosimo, da pridejo na to sejo polnoštevilno. Kdor je zastal s članarino, naj jo poravnava na tej seji; tisti, ki še niso napravili obračuna za vstopnice, ki so jih imeli v predprodaji za eno ali drugo klubovo prireditev, so istotako prošeni, da neprodane vstopnice vrnejo, oziroma prodane plačajo do 1. januarja, da bodo računi podajali čimtočnejšo sliko dohodkov in izdatkov. — P. O.

PRIHODNJE PREDAVANJE V KLUBU ŠT. 1 BO 25. JANUARJA.

CHICAGO, ILL. — Prihodnje predavanje v klubu št. 1 bo v petek 25. januarja. Predaval bo Ivan Molek o socialnih idealih.

Člane prosimo, da naj odboru za prirejanje predavanj in diskuzij sugestirajo predmete, ki jih bo po možnosti upošteval. — P. O.

VESELICA KLUBA ŠT. 118 J. S. Z. V CANONSBURGU.

STRABANE, PA. — V soboto 29. decembra priredi klub št. 118 JSZ. veliko plesno veselico v dvorani društva "Postojnska Jama" SNPJ. Vabljeni na to zabavo so rojaki od tu in iz okoliških naselbin. Zabave ne bo manjkalo nikomur, ker se bo klub potrudil, da bo udeležence v vseh ozirih zadovoljil. Torej na svidenje v soboto. — Član kluba.

NAROČNIKOM "PODLIPE" V AMERIKI.

Iz Ljubljane naš obveščajo, da bodo glasom dogovora med Zadržno založbo, ki izdaja mesečnik "Pod lipo", in Delavsko izobraževalno zvezo "Svoboda", ki začne januarja 1929 izdati delavsko kulturno revijo "Svoboda", vsi ameriški naročniki "Podlipe" v bodoče prejeli mali revijo "Svoboda". "Pod lipo" preneha, in vsakdo, ki ima še kaj številke plačanih, bo dobil v bodoče to novo delavsko revijo, ki bo glasilo največje in najaktivnejše kulturne delavske zveze na Slovenskem.

Kdor bi glede novega lista želel direktno korespondirati, naj naslovi: "Svoboda", palača Delavske zbornice, Ljubljana, Jugoslavija.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Radi božičnega praznika so morali izostati iz te številke vsi dopisi, ki so prišli v ponedeljek, kajti list smo morali zaključiti že v soboto.

Tajnike klubov prosimo, da sporoče za objavo v listu imena novih odbornikov ter vse važnejše sklepe sej.

Listu v podporo.

XIV. izkaz.

Johnstown, Pa.: Frank Polanc, \$1; po 50c: Andrew Vidrich, Mike Karlic, Vinc. Cainkar, Frank Hiti; po 25c: Anton Dimec, Martin Lovko, Frank Stražišar in Mrs. A. Dimec, skupaj \$4.00 (nabral A. Vidrich).

Girard, O.: Anton Dobrovolc, \$1.33.

Lyons, Ill.: Martin Potokar, \$2.00.

Collinwood, O.: Frank Barbič, \$1.00.

Pueblo, Colo.: Frank Stark, \$1.00.

Chicago, Ill.: John Belohlavek, \$1.80; Fred A. Vider, \$1, skupaj \$2.80.

Latrobe, Pa.: John Ban, \$2.00.

Topliff, Utah: John Malich, 12c.

Skupaj \$14.25, prejšnji izkaz \$579.18, skupaj 593.43.

KDO VE,

kje se nahaja Simon Robar, doma iz Pečke v Slovenskih goricah v Jugoslaviji? V Ameriki je že več let. Njegov zadnji nam znan naslov je bil Box 24, Curtisville, Allegheny Co., Pa. Komur je o njemu kaj znano, naj sporoči upravi tega lista, ali pa direktno njegovim sorodnikom na naslov, Josef Lorber, Tržaška c. 45, Maribor, Jugoslavija, Europe.

Vabilo na

PLESNO VESELICO

ki jo prirede

SKUPNA DRUŠTVA

NA SILVESTROV VEČER
DNE 31. DECEMBRA

na 10814 Prince Ave. in E. 109th St.,

(NEWBURG)

CLEVELAND, O.

Vsi ste vabljeni, da prebijete zadnji večer leta v tem krogu, in da si na tej zabavi o polnoči sežete v roke z novoletnimi voščili.

Sviral bo Kocina orkester ter Kocina Trio, da bodo zadovoljni plesalci med mladino in med starejšimi.

Naše ženske garantirajo, da bo kuhinja izborna upravljana in da bo vsled tega postrežba najboljša. Tudi za žejo ne bo vzroka, ker jo bo lahko vsakdo sproti ugasil.

Udeležence bosta obiskala deček in deklica, katera bosta pobirala prispevke v korist Slovenskega delavskega doma. Občinstvo prosimo, naj jima pripomore do uspeha. — ODBOR.

Važno zborovanje ohijske Konference J. S. Z. v Girardu

Prihodnja ohijska konferenca JSZ., ki se vrši v nedeljo 20. januarja dopoldne v Slovenskem domu, bo razpravljala o raznih nujnih problemih našega gibanja ter o raznih aktivnostih v svojem delokrogu. Klubi JSZ. in društva Izobraževalne akcije naj skrbno, da bodo na nji gotovo zastopana s svojimi delegati. Vabljeni so tudi člani in somišljeniki. Razen poročil in razprav bo podan tudi važen referat o mladini in delavskem gibanju. Večer prej priredi girardski klub veselico v prid Konference.

POLNOČNI PROGRAM NA SILVESTROVI ZABAVI KLUBA ŠT. 1 J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — O polnoči bo kot običajno na vsakoletni Silvestrovi priredbi kluba št. 1 tudi letos v ponedeljek 31. decembra izvajan posebno prirejen program — to pot zopet, kakor lani, žive slike. Prva bo predstavljala DELO, v kateri bodo kovač, mizar, zidar, farmar, krojač, strojepiska, premogar, šivilja itd. In nad temi bo kapitalist, ki jemlje profit, ter priganjač, ki jih naganja, da bo še več profita za onega, ki ne dela. Nad vsemi pa je starec Čas s svojo uro na pesek — znak, da se na svetu stvari menjajo.

Druga slika predstavlja ORGIJO onih, ki ne delajo, a sredstva za svoje "blagostanje" dobe od izkoriščanih. V nji nastopi dama Orgija, Trebušnik, priganjač, plesalci in plesalke, kabaretna pevka, starec Čas itd.

Tretja slika predstavlja TRIUMF DELA. V nji so delavci in delavke, dečki in deklice, in delo kot delo ter delo razuma triumfira. Starec Čas, predstavljajoč prošlost, izginja, da napravi prostor novi dobi. Vse slike bo spremljal orkester.

Vstopnina je 75c. Igral bo orkester "Zvonimir". Ta Silvestrova zabava bo, kot vse naše prejšnje, v dvorani SNPJ., 2657 S. Lawndale Ave. Pričetek ob 8 zvečer. — P. O.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. narod. domu. So drugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte klubu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socijalistične vzgoje in v borbi za naša prava.

ALI SODELUJETE PRI RAZPEČAVANJU AMERIŠKEGA DRUŽINSKEGA KOLEDARJA?

Ameriški družinski koledar ni samo koledar, ampak knjiga velike vzgojevalne vrednosti. Letnik 1929 je bogat po vsebini in ilustracijah. Potrebno je, da pride taka knjiga med delavce v čimvečjem številu. Vi lahko pri tem pomagate, bodisi da naročite nekaj izvodov in jih razprodaste, ali pa da sodelujete z onimi, ki so v vaši naselbini prevzeli prodajo Koledarja. Ako pa jih ni nihče naročil, tedaj ne odlašajte in pošljite naročilo vi.

Agitatorji na delu.

Naročnin za Proletarca so poslali:

Anton Vičič, Chicago, Ill.	16
John Shabus, Milwaukee, Wis.	9
Frank Modic, Warren, O.	5
Jacob Rozic, Milwaukee, Wis.	4
John Kriebel, Cleveland, Ohio	3
Anton Zornik, Herminie, Pa.	3
Anton Slobodnik, Crested Butte, Colo.	2
Anton Dobrovolc, Girard, O.	2
Peter Kisovec, Detroit, Mich.	2
Andrew Vidrich, Johnstown, Pa.	2
Jake Rupnick, Sheboygan, Wis.	2
John Kvartich, Sygan, Pa.	2
Tony Stražišar, Windber, Pa.	1
Ignac Kolar, Sheldon, Wis.	1
Anton Andres, Chicago, Ill.	1
John Teran, Ely, Minn.	1
Anton Zajc, Cleveland, O.	1
Andy Zlatoper, Maynard, O.	1
Frank Muley, Cleveland, O.	1
Frank Bregar, Avella, Pa.	1
Geo. Smrekar, West Aliquippa, Pa.	1
John Kobal, Johnstown, Pa.	1
Rudolph Potochnik, Detroit, Mich.	1
John Skavich, Chicago, Ill.	1
John Terčelj, Strabane, Pa.	1
Martin Judnich, Waukegan, Ill.	1

KAMPANJSKI FOND J. S. Z.

VI. izkaz.

Moon Ruñ, Pa.: Klub št. 175 JSZ., \$3; po 25c: Michael Jerala, John Čuk in Henry Knez, Neimeno- van, 10c, skupaj \$3.85.

Skupaj v tem izkazu \$3.85, prejšnji izkaz \$1,153.45, skupaj \$1,157.30.

SILVESTROVA ZABAVA KLUBA ŠT. 1, J. S. Z.

v ponedeljek 31. decembra v dvorani S. N. P. J., 2657 South Lawndale Ave.

Pričetek ob 8. zvečer. **CHICAGO, ILL.** Igra orkester "Zvonimir".

Polnočni program aranžira dramski odsek kluba št. 1. Zabava v obeh dvoranah.

Vstopnina v predprodaji 75c.

Vstopnice dobite pri članih in članicah kluba ter pevskega zbora "Sava", pri tajniku Petru Berniku in v uradu "Proletarca".

ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 30. novembra 1928.

Navzoči od eksekutive, Alesh, Godina, Vider, Zaitz, Kokotovich; od nadzornega odbora, D. J. Lotrich, od prosvetnega Olip in Miško, tajnik JSZ. Chas. Pogorelec, od nadzornega odbora slov. sekcije pa Fr. Margole, Angeline Tich in Mary Udovich.

Odsotni: F. S. Tauchar, Geo. Maslach, B. Novak, in John Lalich; poslednji trije so se opravičili, da jim je vsled nujnih opravkov ali radi dela nemogoče priti na sejo. F. S. Taucharja ni bilo v Chicagu.

Za predsednika izvoljen John Olip. — Zapisnik prejšnje seje sprejet kot čitan.

Dopisi: Tajnik prečita pismo kampanjskega ravnatelja soc. stranke J. Gerberja, ki poroča o dohodkih in izdatkih kampanjskega odbora in o deficitu. Vprašuje, če je nam mogoče kaj prispevati v pokritje dolga.

Lotrich predlaga, da se prispeva \$25. Sprejeto.

Tajnik prečita sledeče pismo kluba št. 27 JSZ. v Clevelandu: "Na seji kluba št. 27, ki se je vršila 9. novembra 1928, je prišlo na dnevni red tudi vprašanje oblike Proletarca. Zaključek seje je bil, da naš klub apelira na eksekutivo in članstvo JSZ., da se Proletarca spremeni v obliko časopisa.

O tem vprašanju se je že mnogo razpravljalo; posebno predzadnji zbor JSZ. mu je posvetil precej časa. Ker ga smatramo važnim, je potrebno, da se ga spravi zopet na površje, kajti sprememba se nam zdi potrebna ter v interesu lista. Naši razlogi v prid spremenitve oblike iz revije v časopis so:

1.) Ako se ga spremeni v obliko časopisa, bi bili stroški v tiskarni manjši od sedanjih. Po informacijah, ki smo jih dobili v eni tukajšnjih tiskaren, bi bili stroški (tiskarski) za okrog eno četrtino manjši, če bi Proletarec izhajal namesto v obliki in obsegu kakor sedaj v obliki časopisa na štirih straneh (velikosti dnevne Prosvete, Enakopravnosti ali Glasa Naroda). Tiskarski stroški so namreč večji za revijo kot pa za časopis enake velikosti. Ker se Proletarec vedno nahaja v finančnih stiskah, je vprašanje, kako mu znižati stroške, za naše gibanje gotovo važno. Če se mu spremeni obliko v časopis, bi se izdatki zmanjšali okrog \$25 tedensko ali sto dolarjev mesečno (morda nekaj več ali manj).

2.) Ako bi Proletarec izhajal v obliki časopisa v velikosti dnevnika Prosveta, bi to pomenilo tudi povečanje lista. Tiskovni prostor dvajset strani (vključivši platnice) Proletarca meri 1,330 kv. palcev; tiskovni prostor dnevnika Prosvete znaša 1,360 kv. palcev. In ker je prva stran (platnic) Proletarca le nekaj

okrasek — dasi sedanji obliki potreben, bi to povečanje znašalo približno eno stran in pol sedanje oblike. Ker je potrebno odšteti prostor za naslovnik lista (pri Prosveti znaša 32 kv. palcev) bi faktično povečanje Proletarca s spremenitvijo oblike znašalo približno eno stran. To povečanje bi ostalo le, če se sedanja velikost Proletarčevega tiska obdrži.

To sta dva tehtna razloga za spremenitev Proletarca v obliko časopisa. Tretji razlog, okrog katerega smo v preteklosti vedno argumentirali, eni za drugi proti, je, de je z agitacijskega stališča list v obliki časopisa za naše razmere bolj priporočljiv kot pa sedanja forma revije. Ker pa je to vprašanje nedostopno matematičnemu merilu, je to le mnenje, katerega se tudi mi držimo z afirmativnega stališča, dasi se v tem slučaju ne bomo opirali nanj, četudi se nam zdi dovolj važno.

Prihajamo s predlogom za spremenitev oblike lista ponovno na dan, ker smatramo, da je taka sprememba potrebna in v korist Proletarca.

John Krebelj, tajnik; Anton Garden, organizator; Joseph Jauch, zapisnikar."

Razprave se udeleže Vider, Alesh, Godina, Zaitz, Lotrich, Miško in Olip. Godina predlaga, da se pismo sprejme na znanje in posamezne točke preštudira, da bo pojasnilo čim točnejše. Zaitz predlaga dodatek, da naj se upravnik lista za ta slučaj ponovno informira v tiskarnah glede cen ter dobi tudi druge podatke, ki naj jih sporoči bodoči seji eksekutive ter klubu št. 27 JSZ. Predlog Godine z omenjenim dodatkom sprejet.

Poročilo tajnika. — Število dobrostoječih članov je sedaj okrog 900. Prenehala sta kluba v Pueblu, Colo., in Sheldonu, Wis. Slednji je bil ustanovljen prošlo pomlad. Tajnik Kolar je ob razpustu poročal, da je klub prenehal največ radi nepoučenosti ter vsled neprijateljske taktike gotovih oseb proti klubu, v Pueblu pa radi indiferentnosti ter vsled pomankanja oseb, ki bi hotele prevzeti odgovornost in vodstvo.

Klub v Collinwoodu je radi intrigiranja v in izven njega sedaj v razsulu. Tajnik Pezdirc je javno obdolžil prejšnjega tajnika Presterla intrigiranja, provokatorstva in zdražbarstva, pomešanega s klerikalizmom, slednji pa vrača enake očitke Pezdircu. Tajništvo JSZ. je smatralo, da je afero treba preiskati, pa je v ta namen pooblastilo klub št. 27. Kakšen bo rezultat, boste videli iz poročila, ki ga podajo preiskovalci, katere je v ta namen izvolil klub št. 27.

Kampanjski fond JSZ. — V kampanjski fond JSZ. se je tekom volilne agitacije zbralo \$1,153.45. Od te vsote se je poslalo stranki ter njenemu kampanjskemu odboru \$300, ostalo se je porabilo za tisk slovenskih

ZADRUŽNA BANKA V LJUBLJANI

se priporoča ro-
jakom v Ameriki
za vse finančne
transakcije.

Njene ameriške zveze so:
1.) S. N. P. J. v Chicagu. 2.) Amalgamated
Trust and Savings Bank, Chicago, Ill., 111 West
Jackson Blvd. 3.) Amalgamated Bank of New
York, 11—15 Union Square, New York. 4.)
Frank Sakser State Bank, New York.

Hranilne vloge obre-
stuje

nevezane po 5%
vezane po 7%

Denar za našo banko se lahko pošlje eni teh bank s pristavkom:

Na račun Zadrúžne banke, (On account of Zadrúžna Banka), Ljubljana, Jugoslavia

Zadrúžni banki pa je treba sporočiti, koliko in kam se je denar nakazal in kakšnemu namenu naj služi. Obračajte se v vseh bančnih in podobnih poslih na naš zadrúžni zavod.

in hrvatskih letakov, za nabavo angleške kampanjske literature našim klubom in za splošno kampanjo, kot bo razvidno iz računov, katere pregleda nadzorni odbor in poda poročilo januarski seji. Slovenski letaki so bili poslani v okrog 200 naselbin klubom, društvom in posameznikom, hrvatski pa največ v hrvatsko-srbske naselbine v Chicagu, Detroitu, Clevelandu, Pittsburghu itd. Pri razpečevanju teh so največ storili srbski sodruzi ter naši hrvatski in srbski somišljeniki. V Chicagu in okolici so jih razdajali člani srbskega kluba št. 20 JSZ.

Finance. — Dne 30. nov. je bilo v upravnem fondu JSZ. \$470.59, obveznosti pa so znašale \$185; v njih so vključeni neporavnani računi za kampanjsko literaturo, ekspres in poštnina. Faktična vsota v upravnem fondu je torej \$285.59, v konvenčnem fondu pa je \$752.79. Skupaj \$1,038.38.

Literaturo za društva Izobraževalne akcije sedaj pripravljamo, ena knjiga pa je v tisku. Nje avtor je Ivan Molek. Obsega 145 strani. Razposlana bo zaeno z drugimi knjigami društvom koncem leta in v začetku prihodnjega leta.

Poročilo sprejeto. — Alesh predlaga, da se postopanje tajnika v zadevi collinwoodskega kluba odobri. Sprejeto.

Pri točki o Izobraževalni akciji poroča tajnik, da je v nji 117 društev, klubov in drugih organizacij, torej več kot kedaj poprej. Upa, da bo rezultat v bodoče še boljši.

Dr. Otis M. Walter

Zdravnik in kirurg

4002 West 26th Street, Chicago, Ill.

Uradne ure:

Od 2. do 4. popoldne in od 6. do 7:30 zvečer.

TEL.: LAWDALE 4872.

Frank Mivšek

COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill. Phone 2726

SLOVENSKA PEKARNA

Slovenem in Hrvatom

v North Chicago-Waukegan, Ill.,

priporočamo moderno, higijenično pekarno

"ROYAL BAKERY"

Gospodinje, vprašajte pri vašem trgovcu vedno in povsod za kruh iz naše pekarne.

ANTON F. ŽAGAR,

lastnik

1724 So. Sheridan Rd.

Tel. 5524

North Chicago, Ill.

Zaitz omenja, da je bilo v Prosveti z dne 21. novembra poročilo A. Kobala o svoji turi, ki ga je podal gl. izvrševalnemu odboru SNPJ., v katerem priporoča med drugim, naj bi jednota nabavila zbirko iger, ker se društva zanje na druge organizacije NOČEJO obračati. Ta notka zveni neprijazno Izobraževalni akciji JSZ., na katero se društva, klubi in sploh druge organizacije, ki so aktivne na dramskem polju, rade obračajo po pripomočke. Dejstvo namreč je, da se vsako tako društvo obrača po pripomočke tja, kjer jih more dobiti. V Prosveti je tista Kobalova izjava za "javnost" sicer omiljena, ali jaz inam tiskan zapisnik po originalu, kjer se stavek glasi kot omenjeno. Priporočam, da tajnik odgovori v Prosveti, da je Izobraževalna akcija JSZ. razposlala društvom iger in vlog, navdila, tudi kostume je že nabavila za eno ali drugo, in zato tisti, ki dela vtis, da se društva "na druge organizacije ne marajo obračati", trdi vedoma ali pa *VEDOMA neresnico*. Ker je bil A. Kobal že član Izobraževalne akcije, bi lahko vedel, da se društva obračajo nanjo, in če bi hotel biti pravičen, ne bi bil zapisal tiste trditve.

Godina pravi, da je bil br. Kobal član prosvetnega odseka JSZ., in če ga bi veselilo pomagati društvom pri dramskih predstavah, je imel mnogo prilike.

Olip naglašja, da je prosvetni odsek, ki izvršuje funkcije, katere spadajo Izobraževalni akciji, šel društvom na roke in to bi moral vedeti tudi A. Kobal, in če bi bil pravičen, ne bi dal v svoje poročilo take opombe. Izvaja, da bi bilo priporočljivo, če bi tajnik Izobraževalne akcije z ozirom na tisto opombo napisal daljši informativni članek ter ga priobčil v Prosveti,

OGDEN HIGHWAY GARAGE

Gasolinska postaja in zaloga avtomobilskih potrebščin. Popravljamo avtomobile. Se priporočava Slovencem.

John Thaler & Cyril Obed
lastnika.

4841 Ogden Ave., Cicero, Ill.

Tel.: Cicero, 2687.

FENCL'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.
Cene zmerne. Postrežba točna.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILL.

kjer je bilo Kobalovo poročilo, in ob enem lahko tudi v Proletarcu.

Miško, član prosvetnega odseka, priporoča, da se bi uredil čim popolnejši seznam ne le iger, ampak tudi pesmi z notami, ki jih ima pevski zbor "Sava", da bi bili lahko na uslugo dramskim in pevskim zborom, kolikor mogoče.

Lotrich priporoča, da se bi o delovanju Izobraževalne akcije pisalo večkrat tudi v statističnem smislu.

Godina pravi, da v vsakem slučaju to ni mogoče. Navaja primere, kjer so se odbori društev ali posamezni odborniki obrnili na Izobraževalno akcijo za osnute programov in po navodila z željo, da se to ne bi izvedelo v javnosti.

Peter Kokotovich opisuje svoj poset v Detroitu, Mich., ter obširno razpravlja o položaju med srbskim in hrvatskim delavstvom. Razprave k njegovemu referatu se udeležijo razni sodrugi. Seja zaključena ob 11:30 zvečer.

Bolivija in njeni dolgovi

Bolivija, ki je bila zadnje tedne zelo glasna s svojim vojnim rožljanjem proti Paraguayju, je zelo zadolžena dežela, kakor so skoro vse južnoameriške republike. Od svojih državnih dohodkov (carina, davki) plačuje 65 odstotkov samo za obresti na posojila, in le 35 odstotkov ji ostane za javna dela, šolstvo, armado itd. Militarizem in kapitalizem drži take dežele v kleščah, ljudstvo pa plačuje in plačuje, ne da bi mu kje kaj koristilo.

"Radnik" in "krivi" oglasi

"Radnik" je radniška novina, če vzamemo v upoštevanje njegovo ime. Ne le to, kajti "Radnik" je "jedina jugoslavenska radniška novina". List, ki nima komunistične varnostne znamke, sploh ne more biti delavski.

Ta veleradniški "Radnik" priobčuje tudi oglase, dasi to ni "komunistično", nego kapitalistično. Toda ker živimo v kapitalistični družbi, so take "šale" potrebne radi novcev, torej radi biznisa.

V sprejemanju oglasov pa ni "Radnik" čisto nič radniški, kajti če mu židovi plačajo, je pripravljen oglašati vsako prismodarijo, radi katere so njegovi verni čitatelji potem ob stotake dolarjev.

Že na prvi strani je prinašal oglas, da prodaja ta in ta Wahčič žavbo, s katero se je treba dobro namazati, pa ti zrastejo lasje kjer si imel do predsinočnjem plešo. In če imaš premalo košate brke, vdrigni si pod nosom dovolj te žavbe, pa boš imel mustače kakor jih ima najbolj košat turški paša.

"Radnik" z dne 13. decembra je priobčil "medicinski" oglas, ki obsega celo stran, in v njemu priporoča nekak obkladek, Radio-Aktiv Pad, ki ozdravi vse bolezni, celo paralizo in "spolno poremečenost".

Umevno, da se s takimi oglasi lovi kaline, "Radnik" bi rekel jazbece, ampak da pomaga prevarantom jedina jugoslavenska radniška novina, to je, hm, zelo "nekomunistično".

MARTIN BARETINCIC

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2225 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Crawford 8440, v uradu Crawford

2212-2213. Uraduje od 2. do 4. pop., in od 6. do 8.

zvečer izvzemai srede in nedelje.

ANTOINETTE BEAUTY PARLOR

FRANCES A. TAUCHAR, lastnica

Edino slovensko podjetje te vrste v Chicagu.
Permanent waving, marcelling, finger and water waving etc.

Znižane cene za stalne kljentinje.

3525 W. 26th STREET, CHICAGO, ILL.

Tel.: Crawford 1031.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Irwin 2102—R 2.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

ZMERNE CENE IN TOČNA POSTREŽBA.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Tel.: Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816

Dr. Andrew Furlan

slovenski

ZOBOZDRAVNIK

3341 West 26th Street, Chicago, Illinois

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer.

ANTON ŠUBELJ BO IMEL KONCERT V SAN FRANCISCO 13. JANUARJA.

SAN FRANCISCO, CALIF. — Ker smo že toliko čuli o uspehih, ki jih žanje po naselbinah operni pevec Anton Šubelj, smo si ga, samoobsebi umevno, zaželeli čuti tudi mi. On slovi vsled svojega interpretiranja slovenske narodne pesmi, in zato ga želimo čuti tudi v "Bay Cities", kajti tudi tukaj smo Slovenci in nam je naša pesem mila in draga.

Da se ustreže slovenskemu občinstvu v San Franciscu, je tukajšnji Izobraževalni in dramatični klub "Slovenia" aranžiral Šubljev koncert v nedeljo 13. januarja ob 8. zvečer v Knights of Columbus avditoriju, 150 Golden Gate Ave.

Anton Šubelj je član ljubljanske državne opere. Kritiki pišejo o njem zelo pohvalno in ga prištevajo h prvovrstnim umetnikom.

Na obilno udeležbo vabi Izobraževalni in dramatični klub "Slovenia". — *Anthony Kastellic*, tajnik.

MOLEK BO PREDAVAL V DETROITU O "SOCIALNIH IDEALIH".

Naši rojaki in člani JSZ. v Detroitu se zelo zanimajo za predavanje, ki ga bo imel v klubu št. 114 JSZ. s. Ivan Molek v soboto 12. januarja. Predmet: "*Socialni ideali*".

Predavanje bo v prostorih na 116 W. 6 Mile Rd. Po interesiranju sodeč bo udeležba velika. In predavanja Ivana Moleka zaslužijo dober poset. Vi, ki to čitate, pa sporočite o tem predavanju onim, ki še niso imeli priliko izvedeti zanj. — O.

Tiskovni fond za angleško prilogo "Proletarca"

Milwaukee, Wis.: Po 50c: Louis Jenko, Joseph Radel, Anton Butcher in John Shabus, skupaj \$2 (poslal John Shabus).

La Salle, Ill.: Frank Martinjak, \$1.00.

Skupaj v tem izkazu \$3, prejšnji izkaz \$373.56, skupaj do 21. dec. \$376.56. Manjka še da bo dosežena minimalna vsota \$123.44.

STRAH JE HUJŠI NEGO FLU

Ne ustrašite se! Epidemija influence znači veliko nevarnost, ampak strah pomaga epidemiji ter ubije več ljudi nego flu. Odženite ta nepotrebni strah, ki uničuje vaš odpor. Vzemite

TRINERJEVO GRENKO VINO

ki drži odvajalni sistem v redu. Vsi veččaki soglašajo, da je redno odvajanje vseh nepotrebni snovi v prebavnem in odvođenem organizmu predpogoj za grajenje odpornosti ter življenske energije. Trinerjevo grenko vino izčišča sistem ter gradi obrambo telesa. Protektira vaše zdravje z izboljšavanjem prebave. Pri vseh drugistih. Vrednostni kupon v vsakem zavitku. Brezplačen vzorec (enega vsaki družini), ako pišete na Joseph Triner Co., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. Vzemite pri svojem drugistu Trinerjev stenski koledar, ali pa pošljite na prej označeni naslov 10c. Srečno Novo leto!

Očetje in matere!

Glejte, da daste svojim otrokom ob Novom letu dober začetek. Dali ste jih v šolo, da se uče. Učite jih tudi štedljivosti. Zanje vlagate in hranite; glejte, da se tega tudi sami nauče. Šola in varčnost gresta sporedno. Oboje je enako važno. Denar ima čarobno moč, in kdor ga nima, zaostaja v materialnem napredku.

Vsi znaki govore, da bo prihodnje leto dobro. Izkoristite ga in hranite kolikor največ mogoče, kajti čas beži; pozneje se boste z veseljem spominjali dneva, ko ste se odločili za varčnost.

Hraniti je lahko. Treba je samo začeti, potem preide to v navado. Začnite tudi vi — začnite sedaj — pri največji slovanski banki v Ameriki, ki služi našim ljudem že nad 45 let.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.